

בלהה אדמנית, מכללת הרצוג

היבטים של שוויוניות מגדרית בזהותן של מתבגרות דתיות

בחינת היבטים של שוויוניות מגדרית בזהותן של מתבגרות דתיות מעניינת לאור העובדה שבתהליכי החיברות שלהן משולבים אלמנטים דתיים-מסורתיים הבאים לידי ביטוי ב"לימודי הקודש", יחד עם אלמנטים מערביים-מודרניים הנרכשים בלימודים הכלליים. מערכת החינוך הממלכתית-דתית נבדלת ממקבילותיה, הממלכתית והעצמאית-חרדית, בכפילות ערכים זו.

לאורך השנים, מערכת החינוך היהודית הממוסדת התייחסה רק לחינוך הבנים, כדי להכשירם לקחת חלק בפעילות הדתית הציבורית. פטור הבנות מלימוד תורה גרם להדרתן ממוקד הידע התורני מחד, ולנגישות רבה יותר ללשונות לעז ולהשכלה כללית מאידך, כדי להכשירן לקחת חלק בפעילות הכלכלית של המשפחה. עם התחייה הציונית יסדה חנה שפיצר את בית-הספר התיכון הדתי הראשון בירושלים בשנת 1918, במטרה להקנות לבנות הבנה עמוקה ביהדות, כדי שתוכלנה, כאמהות, לחנך כראוי את הדורות הבאים. ב-1976 הוקמה מכללת ברוריה (ובבסיסה לימוד תורה שבעל-פה במתכונת דומה לישיבות הגברים – לימוד תורה לשמה ללא כל תועלת מעשית). כיום, בוגרות החינוך הממלכתי דתי יוצאות לדרך עם שנים של השכלה תורנית וכללית ברמה גבוהה.

שגיא (תש"ס) מנתח את התפיסה המורכבת של הציונות הדתית עוד מראשיתה, כשבבסיסה קיימת דיאלקטיקה מתמדת בין מסורתיות ומודרניות, תוך הפנמת המודרניות לתודעה המסורתית עצמה באמצעות פרשנות מחודשת של המקורות. דברים אלו נוגעים גם לסוגיית מקומה של האשה במרחב הציבורי ולהשתמעויות האידיאולוגיות של יחסי המגדר בציבור הדתי. הקונפליקט אינו ניתן להכחשה.

גרוס (תשס"ג) מצאה שמבין ארבע הזהויות – דתית, לאומית, אזרחית ונשית – הזהות הנשית נמצאת במקום האחרון במודעותן של המתבגרות הדתיות וכמעט שאינה מטופלת במסגרת החינוך הפורמאלי. אדמנית (תשע"ה) בחנה תמיכה בהתפתחות מקצועית של נשים מול היעוד האימהי אצל מתבגרות ומתבגרים הלומדים בבתי ספר דתיים וממלכתיים. נמצא שהמתבגרות הדתיות שואפות לחיים של "גם וגם" ותמיכתן בהתפתחות המקצועית נופלת במעט מזו של המתבגרות החילונית, וחזקה משמעויות מתמיכת המתבגרים הדתיים.

יש מקום לבחון הן את הסיבות שהביאו את המתבגרות לתמיכה בעמדות מורכבות, הן את ההשלכות שיש לפער הברור בין עמדות הבנות והבנים והן את תפקידה של מערכת החינוך בהקניית הכלים להתמודדות עם הקונפליקט.

אדמנית, ב' (תשע"ה). האשה במשפחה – דפוסים של שינוי והמשכיות. ירושלים.
גרוס, ז' (תשס"ג). תפקידיו החברתיים של החינוך הממלכתי-דתי. בתוך א' שגיא, וד' שוורץ
(עורכים), מאה שנות ציונות דתית (עמ' 129-186) רמת גן: בר אילן.
שגיא, א' (תש"ס). ציונות דתית בין סגירות לפתיחות. בתוך א' שגיא, ד' שוורץ, וי' שטרן
(עורכים), יהדות פנים וחוץ – דיאלוג בין עולמות (עמ' 124-168). ירושלים: מאגנס.

ד"ר בלהה אדמנית, מכללת הרצוג il.ac.talpiot@admanit